

Svenska kyrkan VÄSTERÅS	VÅRD- OCH UNDERHÅLLSPLAN	Sida	2.1 /2.14
	VIKSÄNGSKYRKAN	Handläggare:	RH
	2 BYGGNADSHISTORIK KARAKTERISERING	Vårdplan nummer:	VU0804-102
		Datum:	2008-12-12
		Rev datum:	

2.1 Kyrkomiljön

Den östliga Västeråsstadsdelen Viksäng, nära Mälaren, har sitt ursprung i Västmanlands regemente som förlades hit i början av 1900-talet. Av de forna regementsbyggnaderna återstår två kaserner och det dåvarande kanslihuset, ombyggda till bostadshus. Dessutom finns Viksängskyrkan, invigd 1912 som soldatkyrka, 50 år senare omvandlad till stadsdelskyrka.

Kasernbyggnaderna som tillhört Västmanlands regemente ingår nu i ett bostadsområde, utbyggt i slutet av 1980-talet. Digitalfoto Rolf Hammariskiöld

2.2 Kyrkoanläggningen

Kyrktomten ligger i anslutning till ett strövområde. Upphöjd på norra sidan står en spånklädd klockstapel, rest 1946.

Mot söder utbreder sig en park med utomhusaltare, en lekplats och ett ditflyttat, före detta soldattorp. Området skuggas av resliga aspar och ekar med utvuxna kronor.

Det tidigare soldattorpet intill Viksängskyrkan låg under godsens Hedensberg, Hällby och Sundby i Tillberga socken. 1920 flyttades det till Västmanlands regemente och 1973 till sin nuvarande plats.

Svenska kyrkan VÄSTERÅS	VÅRD- OCH UNDERHÅLLSPLAN	Sida	2.2 /2.14	
	VIKSÄNGSKYRKAN	Handläggare:	RH	
	2 BYGGNADSHISTORIK KARAKTERISERING	Vårdplan nummer:	VU0804-102	
		Datum:	2008-12-12	
		Rev datum:		

Kyrkobyggnaden har byggts i vinkel, med reveterade plankväggar och stort plåttäckt sadeltak, krönt med en takryttare. De breda vindskivorna är utsirade i fornnordiska former. Fasaderna fick vid senaste renoveringen en genomfärgad, gulvit stänkpuds. Fönstren är rektangulära, med täta spröjsverk, målade med brun oljefärg. Två ingångar med förstukvistar finns på norra sidan; till själva kyrkan och till expeditionslokaler. 1988 insattes befintliga dörrpartier av brunt eloxerad aluminium.

I direkt anslutning till kyrkan, vid en stenlagd gårdsplan, ligger församlingshemmet Arken, uppfört 1973 och utbyggt 1997.

Kyrkans dopfunten är tillverkad vid Nordiska Metallverken, i närbelägna industriområdet Kopparlunden.

Kyrkorummet präglas i allt väsentligt av en ombyggnad genomförd 1965. Innertaket är sedan dess tresidigt brutet, klätt med kvistfri, oljad furupanel. Bänkinredningen med rektangulära gavlar är av limmad, kvistfri furu, liksom orgelfasaden i sydväst. På väggarna sitter glasfiberväv, målad med vit plastfärg. Lackade brädgolv ligger genomgående. Centralt står altaret med flyttbara knäfall. Som predikstol tjänar en flyttbar ambon. På östra sidan om altaret står dopfunten, utförd i koppars. En liten absid mot söder har grönt målad kupol, upphöjt golv och är upplyst av två fönster med blyinfattat, färgat glas. Här är kyrkokörens plats.

Svenska kyrkan VÄSTERÅS	VÅRD- OCH UNDERHÅLLSPPLAN	Sida	2.4 /2.14
	VIKSÄNGSKYRKAN	Handläggare:	RH
	2 BYGGNADSHISTORIK KARAKTERISERING	Vårdplan nummer:	VU0804-102
		Datum:	2008-12-12
	Rev datum:		

2.3 Byggnadshistorik

I slutet av 1800-talet bestämdes att Västmanlands regemente skulle flyttas från exercisplatsen Salbohed i Västerfärnebo till östra utkanten av Västerås. Grundstenen lades den 5 juli 1904 och i oktober två år senare stod ett nytt kasernområde färdigt. Snart därefter bildades sammanslutningen ”De värnpliktiges vänner” för att samla in pengar till ett soldathem. Bygget kom igång 1910. För ritningarna svarade Västeråsarkitekten Arvid Grane. Invigningen förrättades 1912 av biskop Nils Lövgren.

Soldathemmet med sin L-formiga plan rymde dels kyrksal – kallad soldatkyrkan – dels bibliotek, läsrum och en vaktmästarbostad. Byggnaden var formad i nationalromantisk stil. De yttre dragen finns till stor del kvar, men lokalernas ursprungliga utseende är idag svårt att föreställa sig. Kyrksalen täcktes av en smäcker, öppen takstolskonstruktion av mörkt betsat trä. Likadant färgsatt var takpaneler och bänkinredning. Snickerierna stod i kontrast till de vitrappade väggarna. Koret låg i en liten absid i söder, upplyst av fönster med glasmålningar. I norr fanns en åhörarläktare.

På soldathemmets tid var den omgivande naturen mindre parklik än idag - Digitala kopior av äldre vykort

Efter regementets nedläggning 1925 överläts kyrkan till stadens kvarvarande flygflottilj. Byggnaden hade hunnit bli sliten, då en snabb upprustning vidtogs 1941, efter arkitekt Viktor Segerstedts program. Väggarna tilläggsisolerades och centralvärme infördes. Innertaket sänktes genom att paneler lades in. Takstolarna ommålades i ljusa färger. Sexsidig predikstol uppsattes. Då kyrkan återinvigdes vid julottan samma år uttalade biskop Cullberg en önskan om att kyrkan inte bara skulle betjäna flygsoldater, utan även boende i området. Så skedde också, vartefter som staden växte åt detta håll. Den kyrkliga karaktären förstärktes då en klockstapel tillkom 1946-47 och ett orgelverk installerades 1950.

Svenska kyrkan VÄSTERÅS	VÅRD- OCH UNDERHÅLLSPLAN	Sida	2.5 /2.14
	VIKSÄNGSKYRKAN	Handläggare:	RH
	2 BYGGNADSHISTORIK KARAKTERISERING	Vårdplan nummer:	VU0804-102
		Datum:	2008-12-12
Rev datum:			

Sedan flygflottiljen nedlagts iordningställdes våra dagars stadsdelskyrka vid en radikal ombyggnad 1965, ledd av arkitekt Wilhelm Alnefeldt. Då avlägsnades så gott som alla militära inslag. Samtidigt infördes namnet Viksängskyrkan. Kyrkorummet fick ny predikstol och bänkinredning med gavlar i limmad furustav, samt ett nybyggt bordsaltare. Innertaket och stolparna mellan mitt- och sidoskepp blev i sin helhet inklädda med furupanel. Även tillkommande takkronor hade skärmar tillverkade av furu. Domkyrkoförsamlingen överlämnade en medeltida altartavla, föreställande Kristus på korset. Två år senare installerades ett nytt orgelverk, vars fasad också ritats av Alnefeldt.

Omvandlingen till stadsdelskyrka medförde ökade lokalbehov. Därför uppfördes församlingshemmet Arken 1973, utbyggt 1997.

I huvudsak består kyrkans 1960-talsinteriör, fränsett att altaret 1975 fick en centralare placering. 1988 ersattes de tidigare ytterdörrarna med serietillverkade av aluminium. Fasaderna fick 1997 sin nuvarande, gulvita stänkputs.

Församlingshemmet Arken

2.4 Kulturhistorisk karakteristik och värdering

Viksängskyrkan har sitt ursprung i ett soldathem vid dåvarande Västmanlands regemente. Kyrksalen ingick som en del i en byggnad som även rymde helt andra funktioner. Senare har den kyrkliga karaktären förstärkts.

Kyrkans ursprungliga, nationalromantiska form finns kvar till det yttre. Utmärkande drag är taket med sina ornerade vindskivor, de tätt spröjsade fönstren, takryttaren och ingångarnas öppna förstukvistar. En påtaglig förändring är att de ursprungliga ingångsdörrarna blivit utbytta mot nuvarande i aluminium. Interiören påminner mer om någon av 1960-talets nybyggda kyrkor. Inredningen i oljad/lackad furu skänker en mer ombonad karaktär. Fränsett enstaka dörrsnickerier och absidens glasmålningar återstår föga av ursprunglig inredning.

Att särskilt tänka på i förvaltning och användning av kyrkan och kyrkomiljön:

- Kyrkobyggnaden bär vittnesbörd om stadens alltmer bortglömda regementsepok.
- Ursprungliga yttre drag, värda att bevara, är fönstersnickerier, vindskivor och takryttaren. En mer traditionell, slät fasadputs finns kvar under nuvarande stänkputs.
- Kyrkorummets interiör i kvistfri furu, från 1967, är konsekvent genomförd och typisk för sin tid.
- Dopfunten av koppar, tillverkad vid metallverken i Västerås, är av betydande lokalhistoriskt värde.

Svenska kyrkan VÄSTERÅS	VÅRD- OCH UNDERHÅLLSPLAN	Sida	2.6 /2.14
	VIKSÄNGSKYRKAN	Handläggare:	RH
	2 BYGGNADSHISTORIK KARAKTERISERING	Vårdplan nummer:	VU0804-102
		Datum:	2008-12-12
		Rev datum:	

2.5 Redaktionella uppgifter

Inventeringsperiod: september 2007

Fältinventering: Rolf Hammarskiöld, Västerås stift

Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning:

Rolf Hammarskiöld, efter samråd med referensgrupp utsedd av Västerås stift

Rapportsammanställning: Rolf Hammarskiöld, Västerås stift

2.6 Källor och litteratur

Otryckta källor

Västerås kyrkliga samfällighets arkiv (VKS):

Handlingar från om - och tillbyggnader, reparationer 1970-1997

Västerås stifts arkiv (VS):

Västerås domkapitel E IV B: 127, ämbetsberättelse från visitation 1952

Litteratur

Drakenberg, Sven: Stadens byggnadshistoria från 1800-talets mitt/*Västerås genom tiderna, del V:2, Västerås 1962, s 268-269 & 276-277 /*

Enblom, Axel: Soldathemmet i Västerås/*Julbok för Västerås stift 1914, s 94-100/*

Inventarium över svenska orglar, 1990: 1, Västerås och Karlstads stift, redigerad av Tore Johansson – Förlag Svenska orglar, Tostared 1990

Jönsson, Sven: Viksängs kyrka/*Kyrkorna i Västmanlands län, utgiven av Västmanlands nyheter 1982, s 17-20/*

Sjöholm, Gisela: Glimtar från stift och församlingar 1964-65/*Västerås stiftsbok 1966, s 183/*

Övriga tryckta källor

- Artikel om Västmanlands regemente, införd i Svenska Dagbladet 1904-07-10
- Artikel om soldatkyrkans upprustning, införd i Västmanlands läns tidning 1941-12-27 (Rubrik: "Här lär vi oss att i andakt lyfta själens vingar")
- Artiklar om den moderniserade Viksängskyrkan, införda i Västmanlands läns tidning 1965-08-12 & 1965-08-28

Svenska kyrkan VÄSTERÅS	VÅRD- OCH UNDERHÅLLSPPLAN	Sida	2.7 /2.14
	VIKSÄNGSKYRKAN	Handläggare:	RH
	2 BYGGNADSHISTORIK KARAKTERISERING	Vårdplan nummer:	VU0804-102
		Datum:	2008-12-12
		Rev datum:	

2.7 Sammanställning av viktiga händelser för kyrkan, relaterade till källor

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1912	Nybyggnad – kyrkan i sin helhet	Soldathem/soldatkyrka på Viksäng invigdes i september 1912 av biskop Nils Löfgren. Den i vitt putsade byggnaden innehöll en stor kyrksal med korabsid och läktare, allt under ett sadeltak med öppna takstolar. Väggarna var vitmålade, takstolar och takpanel strukna med mörkbrun lasyr. Snidade stolpar delade upp kyrksalen i mitt- och sidoskepp. I mittskeppet fanns en öppen, mörkbetsad bänkinredning, medan sidoskeppen var inredda med lösa stolar. En dubbeltrappa ledde upp till koret. Upplysning skedde med ljuskronor hängda högst uppe under takåsen och lampetter uppsatta på stolparna mellan mitt- och sidoskepp. Kyrkan var ursprungligen avsedd för 400 personer, men genom att sätta in lösa stolar och bord rymdes där 600. I vinkel till kyrksalen tillkom skriv-, biblioteks- och läsrum, samt vaktmästarbostad 1 tr.	Arkitekt Arvid Grane	Drakenberg, s 276-277 Enblom, s 94-100
1941	Ändring – ombyggnad	Ombyggnad november-december 1941: Nytt värmesystem installerades Nytt plant innertak inlades, målades ljust Väggarna isolerades Sexsidig predikstol insattes. Altaret renoverades Åtta nya ljuskronor uppsattes Kyrkan återinvigdes av biskop Cullberg vid julottan 1941	Arkitekt Viktor Segerstedt (biträdd av pastor Simon Forshem)	VLT 1941-12-27
1946-47	Nybyggnad - klockstapel	Klockstapel restes norr om kyrkan. Till den göts en 155 kg tung klocka. Klockstapeln bekostades av konsul Yngve Swenson	Arkitekt Viktor Segerstedt Klockgjuteri Bergholz & Co	VS: E IV B: 127, Ämbetsberättelse 1911-1952 Jönsson, s 17
1950	Fast inredning – orgel	Orgel installerades	Grönlunds orgelbyggeri, Gammelstad	Inventarium, s 2

Svenska kyrkan VÄSTERÅS	VÅRD- OCH UNDERHÅLLSPLAN	Sida	2.8 /2.14
	VIKSÄNGSKYRKAN	Handläggare:	RH
	2 BYGGNADSHISTORIK KARAKTERISERING	Vårdplan nummer:	VU0804-102
		Datum:	2008-12-12
		Rev datum:	

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1965	Ändring – ombyggnad, interiör	Omgestaltning: Bordsaltare, predikstol och bänkinredning i limmad furustav tillkom. Takstolarna doldes under en furupanel Takkronor av genomborrade furuskivor Fönster mot Björnövägen avskärmades med innerglas och dekorativt trägaller. Altartavla föreställande Kristus på korset överlämnades av domkyrkoförsamlingen (av gamla inredningsdetaljer sparades dörrar och två korfönster, flyttade till korets sidor.) Återinvigning förrättades av biskop Silén. Då infördes namnet <i>Viksängskyrkan</i> .	Arkitektfirman Alnefeldt och Tollbom	Sjöholm, s 183 VLT 1965-08-28
1967	Fast inredning – orgel	En 13-stämmig orgel installerades	Grönlunds orgelbyggeri, Gammelstad	Inventarium, s 2
1973	Nybyggnad	I anslutning till kyrkan byggdes församlingshemmet Arken Hellmanska soldattorpet flyttades från Björnövägen till Viksängskyrkans park		VKS VLM: skrivelse 1996-06-11 Jönsson, s 18
1975		Altaret flyttades till kyrkorummets mitt. Den upphöjda platsen i absiden är sedan dess plats för kyrkokören.		Jönsson, s 20
1980		Redskapsbod iordningsställdes i kyrkans källare		VKS: Slutredovisning 1980-05-21
1981	Vård/underhåll – exteriör	Kyrkans plåttak lagades och ommålades	Västerås byggplåt AB	VKS: Faktura 810828
1982	Vård/underhåll – exteriör	Kyrkans fasadputs lagades	Byggnads AB Harry Berglund	VKS: Faktura
1987	Vård/underhåll – exteriör	Yttre målning av fönster skedde	Måleritjänst	VKS: Faktura Måleritjänst 87-12-30
1988	Ändring – ombyggnad – dörr	Två fönster, ventiler och takfot ommålades Ett nytt dörrparti i bruneloxerad aluminium blev insatt Kyrkans tak ommålades (2 ggr alcro takfärg)	Eklunds glasmästeri AB Måleritjänst Tak - beläggningar, Eskilstuna	VKS: Faktura Måleritjänst 1988-11-01, Takbeläggningar
1997	Vård/underhåll – exteriör	Kyrkans fasader lagades och avfärgades Sakristia nyinreddes Nya värmeledningar drogs in Församlingshemmet Arken blev ombyggt och tillbyggt mot söder.	Ekroth & Hoffman arkitektkontor	VKS: Förfrågningsunderlag 1995-12-08

Svenska kyrkan VÄSTERÅS	VÅRD- OCH UNDERHÅLLSPLAN	Sida	2.9 /2.14
	VIKSÄNGSKYRKAN	Handläggare:	RH
	2 BYGGNADSHISTORIK KARAKTERISERING	Vårdplan nummer:	VU0804-102
		Datum:	2008-12-12
		Rev datum:	

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
2005	Vård/underhåll - exteriör	Kyrkans yttertak och takryttaren fick ny plåttäckning Vindskivor och takkupans fönstersnickerier renoverades	Mälardalens tak- och fasadkonsult Rörman Plåt & Vent, Västerås	Fotografier SVklimat 051018 VKS: Utlåtande från slutbesiktning 2005-12-01